

Ayhan Ergürsel:

“Kurgucu Sihirbaz Değildir”

Türkiye sinemasının en tecrübeli ve alanında en yetkin isimlerinden biri Ayhan Ergürsel. Aralarında Mesut Uçakan'ın *İskilipli Atıf Hoca* (1993), Semih Kaplanoğlu'nun *Yumurta* (2007), *Bal* (2010), Nuri Bilge Ceylan'ın *İklimler* (2006), *Üç Maymun* (2008), Ali Aydın'ın *Küf* (2012) ve Amat Escalante'nin *Los Bastardos* (2008) filmlerinin de yer aldığı birçok projede kurgucu olarak çalıştı. 2007 yılında *Yumurta*, 2008 yılında ise *Üç Maymun* SİYAD tarafından En İyi Kurgu dalında ödüle lâyık görüldü. Ayhan Ergürsel'den tecrübelerini, genç kurguculara tavsiyelerini ve Türkiye'de kurgu alanıyla ilgili neler yapılabileceğini keyifle dinledik.

SÖYLEŞİ: **ZEYNEP TURAN**
KORAY SEVİNDİ

▀ Hikâye ve senaryoyla mukayese ederek kurgunun tanımını yapabilir misiniz? Kurgu sadece görüntüyle sözü birleştirmek

midir yoksa bunun ötesinde başka bir şey midir?

Montaj ve kurguyu ayırmak lâzım. Yönetmenin senaryo üzerinde çalışmış olduğu bir film vardır ve bu senaryoya göre çekim yapılır. Senaryoya göre çekim yapıl-

Fotograf: Koray Sevindi

dıktan sonra artık senaryoya göre bağlantılar belirlenir. Ben buna montaj diyorum. Ama kurgunun bambaşka bir özelliği var: Kurgu başka bir anlatımdır; filmin anlamını değiştirir fakat filmin ne anlatmak istediğini hiçbir zaman aksatmaz. Görsel olarak bağlantılar da farklı düşüncelerle, geçişlerle gerçekleştirilir. Buna artistik bağlantılar da diyebiliriz. Daha doğrusu kurgu, senaryo ve görsellik üzerindeki hikâyeyi değiştirir. Fakat hikâyeyi hiçbir zaman zedelememelidir. Yani senaryoya göre çekmişsiniz fakat çektiğinizi alamamışsınızdır. O zaman bu, yönetmenle beraber düşünülür, tartışılır. Filmin dünyası yönetmene aittir; bu hiçbir şekilde değişmez. Filmin hikâyesi yönetmenin kafasındadır;

senaryoyu da ona göre yazmıştır. Burada sadece anlatım farklılıkları mevcuttur. Kurgu böyle bir şey...

▣ Kurgu genelde senaryoda var olan sahne akışı göz önünde bulundurularak gerçekleştiriliyor. Sahneler art arda konularak bir film oluşturuluyor. Senaryo sizin için ne kadar önemli bu süreçte?

Senaryo çok önemli. Ben bazen bilerek bazen bilmeyerek yapıyorum ama senaryo görüntüye döküldükten, çekimler bitip görüntüler programa aktarıldıktan sonra benim için senaryo oradadır artık. Daha doğrusu masamdadır. Yönetmen ise senaryoyu çekmiş zaten. Yönetmen ben böyle anlattım der. Ama senin gibi göremi-

Kurgu başka bir anlatımdır; filmin anlatımını değiştirir fakat filmin ne anlatmak istediğini hiçbir zaman aksatmaz. Görsel olarak bağlantılar da farklı düşüncelerle, geçişlerle gerçekleştirilir. Buna artistik bağlantılar da diyebiliriz. Kurgu, senaryo ve görsellik üzerindeki hikâyeyi değiştirir.

yorum ben. Bu serbest kurguya bağlı bir şey. Ne kadar serbest olabilirsin? Tabii ki yönetmenle karşılıklı konuşarak... Zaten yönetmen ben bunu istiyorum dediği zaman herhangi bir kurgucuyla da çalışabilir. Ama farklı bir kafayla çalışınca serbest kurguya geçildiğini düşünüyorum.

➤ Semih Kaplanoğlu *Yusuf'un Rüyası* kitabında sizinle yaptığı çalışmaları anlatırken “sahnelerin duygularını konuşuyoruz” diyor. Sahnenin duygusu nedir ve bu duyguyu nasıl ortaya çıkarıyorsunuz?

Sahnenin duygusu karakterlerin üzerindedir. Benim için mekân tanıtımından çok sahneyi nasıl anlattığın önemli. Semih’le ve diğer yönetmenlerle çalışırken de anlam çıkarmak gerekiyor. Yönetmenin ne anlattığı düşüncesiyle hareket ediyoruz. Peki, çekerken belli oluyor mu? Evet, belli oluyor. Fakat karakterlerde öne çıkacak olan ne? Bunun üzerinden gittiğinde sahnenin anlamı çıkıyor. Sen nasıl anlatmak istiyorsan karakterlerin de öyle altını çizmek gerekiyor. Konuşurken basit gibi gözüküyor ama masada çok uğraştırıyor. Bir sahneyi iki haftada bağladığımı hatırlıyorum. Çünkü ana karakteri değil, arka-

daki karakterleri nasıl ortaya çıkaracaksın, önemli olan o. Sahnelerin duygusu da karakterlerin öne çıkmasıyla ortaya çıkıyor; bu da elindeki malzemeye bağlı. Sihirbaz değilim ben, elimdeki malzemeyle hareket ediyorum. Şunun altını çizmek istiyorum: Ben mekânları çok fazla önemsemiyorum. Karakterlerin oyunlarına dikkat ederek sahnelerin duygusunu ortaya çıkartıyorum.

➤ Seyirciyi hikâyenin içerisine çekebilmek için nasıl bir yöntem izliyorsunuz?

Karakterleri oyunlarıyla, daha doğrusu çekilen malzemenin oyunlarıyla montajlayıp ortaya çıkartıyoruz. Seyirciyi içine çekmesinin sebebi de bu. İyi bir oyun malzemen varsa hemen halledilebilir o.

➤ Aynı sahnenin onlarca çekimi oluyor. Uygun görüntüyü seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?

Tekrarları ayıklama işlemini yönetmenle birlikte yapıyoruz. Yönetmenle çalışırken benden ne istiyorsun diye sorunca kafama göre şu malzemeleri istiyorum diyorum. Karakterlerin oyunu bizim için çok önemli, oyuncunu ortaya çıkarmalısın. Bu montaj masasında farklı bir yerde ortaya çıkıyor. Benim yönetmenden istediğim şey, eğer oyuncu orada öylece duruyorsa ben bir de o oyuncunun ağladığı başka bir plân isterim, onu değiştirebilirim.

➤ Kurguya başlamak için çekimlerin tamamlanmasını beklemek gerekir mi?

Bu yönetmenlerin isteğine göre değişiyor. Senaryo üzerinde konuşurken burayı bir sesli, bir de sessiz çek dediğimiz zaman yönetmen bunu gayet iyi anlıyor. Çünkü

genel bir anlatımla okuduğunuz zaman senaryoyu, yönetmen için değil de benim için bazı rahatsızlıklar oluyor. Zorlanacağım yerleri söylüyorum; parasal nedenlerden dolayı bazıları çekmiyor, bazıları çekiyor. Sinemanın da böyle bir özelliği var.

➤ **Kurgu sırasında doğal ses, müzik veya ikisinin birden kullanımında belirleyici bir kural var mı?**

Ben müzik kullanımından rahatsız değilim. Müziksiz sinema yapma gibi bir kuralım yok. Bana göre ses tasarımı senaryonun yarısıdır. Müziği filmde dinlediğim zaman rahatsız olmuyorum. Sadece nasıl kullanılabileceğini iyi bilmek gerekiyor. Buna sadece ben değil, yönetmen de karar veriyor. Fakat sese daha çok önem veriyorum. Çünkü ses tasarımının, doğal atmosferin, senaryo gibi çalışması gerektiğini düşünüyorum.

➤ **Atmosfer anlatımı derken ne kastediyorsunuz?**

Kuş sesi, doğadaki sesler... Biz konuşurken arkadan duyduğumuz sesler... Sadece lâfa göre değil... Bu da bir senaryo çalışmasıdır. Yani ses çalışmasının da bir senaryo anlatısı olduğuna inanıyorum.

➤ **Filmin ilk ve son görüntülerinin önemi var mı sizin için?**

Var. Seyirciyi filmin başına oturtan görüntülerdir sonuçta. Filmin ilk üç, ilk bir veya ilk on dakikası da filmi merak ettiren bölümler olabiliyor. Son sahnelerde de, meselâ hayat devam ediyor denildiği zaman da, ben bunu niye izledim, onu bana bırak diyorum. Ama tabii bu yönetmenin tercihi... Nuri'yle çalışırken bu çekimi

Sihirbaz değilim ben, elimdeki malzemeyle hareket ediyorum. Şunun altını çizmek istiyorum: Ben mekânları çok fazla önemsemiyorum. Karakterlerin oyunlarına dikkat ederek sahnelerin duygusunu ortaya çıkartıyorum.

niye koydun diye soruyorum meselâ. Uçak gidiyor, kızı orada bıraktı, çekip gitti. Hayatın devam ettiğini anlatmak istiyorum diyor. Semih de böyle çalışıyor. Semih'le meselâ daha çok sahne içeriklerini tartışıyoruz. Çok iyi bir sahneyi filmin içine koyduğumuz zaman olmuyor bazen. Niye olmuyor? Film bütünü izlediğimiz zaman o sahnenin yama gibi olduğunu görüyoruz. Bir sahneyi ötekine bağladığın zaman bir anlamı var belki ama biz bir bütünden bahsediyoruz. Onun içinde nasıl durduğunu görmek gerekiyor. O da montaj sırasında kendisini anlatıyor.

➤ **Yönetmen, senarist ya da yapımcı kurgu sürecine ne kadar dâhil oluyor?**

Bu zaman zaman değişiyor. Ben bazen yönetmenle yapımcının arkada kalabalık yaptığını görüyorum. Bu kalabalık aslında iyi bir şey değil, çünkü yorucu ve kafa karıştırıcı. Çünkü yönetmenle kurgucunun arasında bir ilişki vardır. Bu ilişkide tartışmalar yönetmenle kurgucunun arasında gidip gelir. İnce ve hassas noktalardır bunlar. Yönetmenin dünyası ve kurgucunun anlatmak istediği şey arasında bir gizlilik vardır. Ama şimdi yapımcı parayı, senarist senaryosunu, yönetmen de yönetmenliğini düşünüyor. Peki, tüm bunların sorumlu-

luğu daha çok kimdedir? Yönetmendedir. O yüzden yönetmenle kurgucunun rahat bırakılmasını tercih ederim. Ben karşı değilim, oturup konuşulabilir, ancak iş uzar ve sağlıklı bir iş çıkmaz ortaya.

➤ Türkiye'den Nuri Bilge Ceylan, Semih Kaplanoğlu, Ali Aydın gibi birçok yönetmenle çalıştınız.

Eskilerden de İrfan Tözüm, Mesut Uçakan, Nurettin Özel... Bu isimlerle beraber çalıştığınız zaman hem bir şeyler veriyorsun, hem öğreniyorsun. Bunlar bizim ustalarımız. Semih, Pelin (Esmer), Nuri gibi yönetmenler de usta yönetmenler fakat burada öğrenme yok, daha çok paylaşma var.

➤ Meksika'dan Amat Escalante'yle nasıl tanıştınız?

Amat'ın bir sanat yönetmeni yardımcısı var, film çekiyorlardı. Amat çalışmak istediği kurgucuyu Türkiye'de arıyor. Kafasındaki yönetmenlerin kimle çalıştığına bakınca da beni buluyor. Daha sonra çalışmaya başlıyoruz. O zaman *Üç Maymun*'un montajı bitmişti, ses çalışmaları vardı. Ben yoğunum, çalışamam dedim. Sonra tekrar konuştuk ve çalışmaya başladık. *Los Bastardos* (2008) idi filmin adı. Cannes'da benim için çok ayrı bir yeri var demişti kendisi de. Birbirimizden çok memnun kaldık. Bu kadar genç bir yönetmenin bu denli sağlıklı bir kafaya sahip olması beni

de çok şaşırtmıştı. Ben bilgisayar programlarından da anlamam çok fazla. Sadece sahnelerin nasıl bağlanacağı üzerine konuştuk. Ne anlatmak istediğini o da ben de tercümana anlattık. O zaman ortaya tek bir şey çıkıyor: Sinema ortak bir dil. Yabancı dil bilmene gerek olmadan iyi bir tercümanla iyi bir film çıkartabilirsin.

➤ **Kurgucu için yalnızca teknik bilgi yeterli mi peki?**

Bazen soruyorlar laboratuvarından film nasıl çıkıyor diye. Bunu yirmi yıl önce sorsaydınız size derdim ki film yıkanıyor, montajı yapılıyor vs. Ama şimdi sorarsanız film nasıl çıkıyor diye, tek bir cümleyle cevap veririm: Gideceksiniz stüdyoya, film laboratuvarından nasıl çıkıyor izleyeceksiniz. Teknoloji sürekli gelişiyor, buna yetişemeyiz. Bunu evinizde de yapabilirsiniz, laboratuvarlarda da. Bu teknik süreci benim anlatmamla öğrenemezsiniz, araştırmanız lâzım. Makineyi de iyi bilmek yeterli değildir. Yapmış olduğunuz kurguya arkadan bakmak sizin için daha faydalı olur. Makinede sadece neyi rötüsladığınızı görebilirsiniz; genel olarak kurguyu göremezsiniz.

➤ **Kurgucunun filmin konusuna ilişkin düşünsel bir altyapısının olması gerekir mi? Bu minvalde genç kurguculara tavsiyeleriniz neler?**

Bu zamanla kazanılır; iş yapmakla, film seyredip kitap okumakla gerçekleşir. Bu altyapının da çalışılarak, üretilerek farkına varılır. O yapıya gelene kadar kendisinin nerede olduğunu görecek. Sadece teknik olarak bağlantılarla mı ilgileniyorum yoksa kendi fikirlerimi de sunuyor muyum?

Yönetmenin dünyası ve kurgucunun anlatmak istediği şey arasında bir gizlilik vardır. Ama şimdi yapımcı parayı, senarist senaryosunu, yönetmen de yönetmenliğini düşünüyor. Peki, tüm bunların sorumluluğu daha çok kimdedir? Yönetmendedir. O yüzden yönetmenle kurgucunun rahat bırakılmasını tercih ederim.

Şimdi gençlere bakıyorum, kendi fikirlerini koyuyorlar ama rastgele... Bence acele etmelerine hiç gerek yok. Kurgucunun çalıştığı yönetmene bakıyorum, senaryoya göre hareket etmeye çalışıyor. Bu hem iyi hem iyi değil. Bu mantıkla gittiğin zaman normal bir şekilde senaryoya bağlı kalırsın. Oysa farklı bir anlatım içine girdiğin zaman da aynı konuyu anlatabilirsin. Bu zamanla kazanılan bir şeydir; biz buna merak deriz.

➤ **Biz kurgu operatörü diyoruz ama en az yönetmen kadar sinemaya hâkim olmak gerekiyor değil mi?**

Yapımcılığa sıra geldiği zaman genelde kurguyu en son düşünürler ve o kısma ne ücret bırakırlar ne de malzeme. Kurgu sadece görsellikle sınırlı değildir. Kurgu yazıda da olur. Bir senaryo yazdığınız zaman da kurgu yaparsınız. Bu konuştuklarımızı sizin bir araya getirecek olmanız da kurgudur. Kurgu bilmeyen insan yönetmenlik yapamaz. Bir yönetmenin sağlam bir kurgucusu olması lâzım. Anlatmak istediği kafasındadır ama hiçbir zaman akışı görmez, sadece çektiğini görür. Türkiye'de herhangi bir meslek birliği de kurulmadı

ve bu meselenin üzerine gidilmiyor. Hem kaliteli iş istiyorlar hem de bütçeyi düşük gösteriyorlar. Bugün Ortadoğu'ya, meselâ Suriye'ye baktığınız zaman ücretlerin bu kadar düşük olduğunu görmüyorsunuz. Ben kendimi ve nasıl davranmam gerektiğini çok iyi biliyorum, fakat işin bu kısmını önemseyemiyorum. Fakat benden sonra gelecek kurgucuların bunu önemsemesi gerekiyor. Ben yoruldu artık. Yönetmenlerle yapmış olduğumuz çalışmaları, filmle-ri iyi yerlere getirdik. Türkiye sinemasında kurgu yavaş yavaş toparlanıyor. Bir televizyon programından, haberden bahsetmiyorum. Sinemanın çok farklı bir anlatım dilinin olduğundan, her plânın bir anlamı olduğundan, o bağlantılarla geçişin sağlanması gerektiğinden bahsediyorum. İşte bu uygulama, çalışmalar sırasında ortaya çıkıyor. Kurguyu anlatmak kolay gözükür ama aslında çok zordur. Türkiye'de böyle bir anlayış yok; çok basitleştiriyorlar. Bu doğru değil. Ben gençlerin bu konuda daha dikkatli olmasını isterim. Ekmek her yerden kazanılıyor, sadece cesur olun. Filmlerinizi keserken de cesur olun ve mantıklı bir şekilde hareket edin.

➤ Biz çekelim de bir şekilde bağlarımız mantığı çok yaygın.

Masada kurtulur mantığı doğru değil. Kurgucu sihirbaz değildir ki masada kurtulur diyorsun. Efektler, programlar... Bunlar için de bütçe gerekir. Kurguyu bu kadar görmezlikten gelmelerine bir yandan üzülüyor, bir yandan seviniyorum. Çünkü gençlerin hâlâ tecrübe kazanmaları gerekiyor. Yönetmen olman için setleri, oradaki

ilişkileri, kurgunun nasıl yapıldığını, filmin nasıl satıldığını görmem lâzım. Bunlar beni ilgilendirmiyor belki, evet ama işin ucunda benim param varsa ve ben paramı alamadıysam ilgileniyorum tabii. Rastgele yönetmenlik olamaz, tecrübeli olmak lâzım.

➤ Bu anlamda siz de seçici davranıyorsunuz sanırım. Çalışmaktan memnun kaldığınız bir yönetmenle tekrar çalışmak istiyorsunuz.

İyi çalışan eleman evinin yolunu dahi unuttur. İyi bir sinemacı parayı da unuttur. Çok tehlikeli bir şey söylüyorum: Şimdi biz görünürde iyi anlaşabiliriz ama işin arka tarafında bazen anlaşmazlıklar olabiliyor. Bunlar çift taraflı hareket edilmesi gereken şeyler. Bunlara hiç girmek istemiyorum, çünkü benim işim değil. Ben parayı hayatta konuşmam. Kendimi satmayı beceremiyorum, sadece işimi yapmaya çalışıyorum. Ancak bu sorunu halletmeleri gerekiyor. Çünkü bizim arkamızdan zeki, sağlam kurgucular geliyor ve bu arkadaşlar yalnızca kurgucu olmak istiyor. Bunları bezdirmek gerekiyor ve sağlıklı bir şekilde bu para meselelerini çözmeleri gerekiyor.

➤ Üniversitelerdeki sinema eğitimini yeterli görüyor musunuz peki? Özelde kurgu üzerine pek eğitim yok sanki...

Var aslında. Öğrencilere baktığınız zaman çok iyi program kullandıklarını, akademik bilgilerinin iyi olduğunu görebiliyoruz. Kurgu üzerine eğitim var, ama biraz zamana da ihtiyaç var tabii.

➤ İleride bir meslek birliği oluşturulması için umut var o hâlde...

Umut var tabii, ama bunlar kendi durumlarını dile getiremez, meslek seçemezlerse ileride bu iş basitleşecek. O zaman ben de bir kurgu programı çıkarayım, sen resimleri çiz, diyalogları yaz, program kendiliğinden yapsın.

➤ Sürece bakılırsa oraya doğru bir gidiş var.

Senaryo da, yönetmenlik de oraya doğru gidiyor. Ne kadar çok ekmek yiyebilirler diye bakınca bu teknolojide biraz şüpheli.

➤ Her şeyin bu kadar mekanikleştiği bir sinemada az evvel sözünü ettiğimiz o duyguyu bulabilir miyiz peki?

Bulabilirsin. Çünkü ona göre yazıp, programı da ona göre hazırlıyorsun. Aksiyonsa aksiyon, bilimkurguysa bilimkurgu. Çok zeki bir şekilde programların hazırlanması gerekiyor. Sadece senin bakış açınla yazdığın hikâyeyi bilgisayara nasıl yükleyeceğin önemli, zaten o kendiliğinden yapar.

➤ Az önce bahsettiğiniz meslek birliği Amerika'da var. Yönetmen görüntüleri çekiyor, kurgucuya veriyor ve kurgucu yaptığı işi tekrar yönetmene gönderdiğinde yönetmen bunu kabul etmek zorunda kalıyor. Böyle bir akış var.

Çekimden önce mutlaka yönetmen, kurgucu, senarist ve görüntü yönetmeni bir araya gelip storyboard çizimleri üzerine konuşma yapmıştır diye düşünüyorum. Ondan sonra yönetmen masayı bırakıp, çekip gidebilir. Biz Amat'la da storyboard üzerinden çalıştık. Bir kurgucuyla bir yönetmen bir araya gelip yönetmenin anlatmak istediği neyse bunu konuşurlar. Daha sonra yönetmen işi kurgucuya bırakır. Bu

bir güven meselesi aynı zamanda. Mutlaka daha önce yapmış olduğu çalışmaları vardır o kurgucunun. Ama bazı yönetmenler bunu kabul etmeyip başında duruyor.

➤ Kurgusunu yaptığınız filmleri rahat izleyebiliyor musunuz?

Rahat bir şekilde izleyemiyorum. Bu müziğin burada ne işi var, bu ses niye burada diye sürekli soruyorum. Hatta bazen sadece sesi duymak istiyorum. Bunun için de arkamı dönüp sesi dinliyorum. Hoşuma giden ses çalışmaları ya da müzikler varsa başka projelerde bunları da değerlendirmek istiyorum. Sinema sadece eğlence değil. Filmi izlerken ya yaptığım mesleği unutmam lâzım ya da ikisini beraber düşünmem lâzım.

➤ Her ne kadar sonradan izlerken rahatsız olsanız da kurguyu bir yerde bitirmek zorundasınız. Aslında sonsuza gidebilecek bir süreç. Nerede bitireceğinize nasıl karar veriyorsunuz?

Ne anlatmak istediğin önemli. Buradaki sahneyi kurgulayarak nasıl anlatabilirim? Kurgu ve montaj sonsuzdur. Bu senin veya yönetmenin ne istediğine bağlı. Filmin sonlarına göre başını nasıl anlatacağın ortaya çıkıyor. Yavaş yavaş kurguladığın zaman filmin kendisi, bunu anlatıyor; iyi bir çalışmayla filmi nerede bitirmen gerektiğini söylüyor sana. Ancak yönetmen, özellikle şu şekilde bitirmek istiyorum derse onu da dikkate alırsın. Masada kurgularken birçok hatayı görüyorsunuz. Hatadan çok yapılan bir çalışmanın sonucunu görüyorsunuz. O yüzden fikriniz değişirse kurgu masasında filmi nasıl anlatacağınız, nasıl renklendireceğiniz, nasıl ses kullanacağınız ortaya çıkıyor.